

УДК 159.9:372.881

DOI: 10.31548/hspedagog2019.03.084

МОТИВАЦІЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Яременко Н. В., кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: iaremenko.nv@gmail.com
orcid.org/0000-0002-5894-0295

Анотація. У сучасному суспільстві, в епоху загальноєвропейських інтеграційних процесів змінюється і зростає статус іноземної мови як навчального предмету. З огляду на посилення значення іноземної мови як засобу спілкування і порозуміння у світовому співтоваристві, сучасна методика передусім спрямована на досягнення більш відчутних результатів вивчення мови. Одним із ключових елементів ефективного навчання є мотивація студентів до вивчення навчальної дисципліни. Отже метою публікації є узагальнення складових мотивації під час вивчення англійської мови. Установлено, що мотиваційний аспект має вирішальне значення для активізації всіх психологічних процесів, притаманних інтелектуальній діяльності - мислення, сприйняття інформації, розуміння та аналізу отриманих знань, засвоєння іншомовного матеріалу, розвитку діалогічного та монологічного мовлення. Виявлено причини високої мотивації студентів до діалогічного мовлення (спілкування на різні теми, велика кількість творчих завдань, що роблять заняття цікавим). З'ясовано, що створенню позитивної мотивації сприяє створення психологічного комфорту під час організації освітнього процесу (атмосфера доброзичливості на занятті; підтримка студентів, організація бесід на цікаві та сучасні теми тощо.). На основі аналізу наукової літератури можна виділити декілька підходів до викладання іноземної мови (біхевіористський, індуктивно-свідомий, пізнавальний, інтегрований). Установлено, що створенню позитивної мотивації сприяє комплексне застосування зазначених підходів, враховуючи рівень знань студентів та їх психологічні особливості).

Ключові слова: мотиваційний компонент, студенти, англійська мова

Актуальність. Однією з ознак сучасного сьогодення, орієнтованого на глобалізаційні процеси є важливість знання особистістю іноземної мови. Особливо пріоритетним на даному етапі є вивчення англійської мови. При цьому професійні та комунікативні потреби вимагають не тільки знання іноземної мови, але й наявності сформованих умінь та навичок використовувати мову в повсякденному житті та спілкуванні [3, с. 56].

Формування відповідних навичок у майбутніх фахівців є одним з найважливіших завдань навчально-

виховного процесу сучасної вищої школи. З досвіду роботи ми переконалися, що це майже неможливо зробити без вмотивованості студентів використовувати іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчив, що проблема мотивації студентів до вивчення іноземної мови вже досліджувалася у науковій літературі. Зокрема, психологічні питання мотивації вивчення іноземних мов розкрито в роботах А. Алхазішвілі, І. Зимньої, А. Леонтьєва, Н. Симонової та ін. Психологічні засади використання іноземної мови

у процесі формування майбутніх спеціалістів та шляхи подолання невпевненості у власних силах розкрито у працях С. Цимбал. Шляхи підвищення мотивації до вивчення іноземної мови розглядалися А. Котовою, Н.Лешньовою та іншими.

Разом із тим, на наш погляд, необхідно узагальнити складові мотиваційного компонента під час вивчення англійської мови, що і є **метою** дослідження.

Методи і матеріали дослідження. Під час роботи використовувався метод аналізу наукової літератури для розуміння мотиваційної складової під час вивчення англійської мови та висвітлення підходів до викладання з точки зору психології. Для дослідження було використано значну кількість фундаментальних праць із зазначеного питання та новітні публікації з означеної проблеми.

Результати дослідження та їх обговорення. У сучасному суспільстві, в епоху загальноєвропейських інтеграційних процесів змінюється і зростає статус іноземної мови як навчального предмету. З огляду на посилення значення іноземної мови як засобу спілкування у світовому співтоваристві, сучасна методика передусім спрямована на досягнення більш відчутних результатів вивчення мови.

Досвід роботи засвідчив, що навчання є ефективним та продуктивним тільки у тому випадку, коли у студентів виражена позитивна мотивація до вивчення іноземної мови, а формування таких аспектів, як готовність і здатність людини до розробки нових ідей, нових технологій та їх практичного впровадження, у свою чергу, не є можливою без психологічно обґрунтованого підходу до особистості студента.

Мотиваційний аспект має вирішальне значення для активізації всіх

психологічних процесів, притаманних інтелектуальній діяльності - мислення, сприйняття інформації, розуміння та аналізу отриманих знань, засвоєння іншомовного матеріалу, розвитку діалогічного та монологічного мовлення.

Так, С. Цимбал підкреслює, що діалогічне мовлення є завжди мотивованим, адже під час нього студенти вчаться спілкуватися на різні теми, вибираючи у себе не тільки мовні одиниці та граматичні конструкції, але й частину культури країни, мова якої вивчається. Значна мотивація до діалогічного мовлення обумовлена й великим вибором цікавих творчих завдань, до яких можна віднести:

- інтерв'ю;
- ділову гру;
- рольову гру;
- дискусію;
- обмін інформацією;
- круглий стіл;
- дебати тощо.

Дослідниця підкреслює, що в процесі рольового спілкування студенти здійснюють певний вплив на роль, що програється, певним чином впливаючи на особистість, оскільки програвши роль емоційно чутливої, чуйної, тактовної і привітної людини, студент може відчутти смак доброзичливості і чуйності, захотіти знову і знову пережити це почуття [8, с. 299].

Отже, важливе значення для формування мотивації вивчення та використання іноземної мови у майбутнього фахівця мають психічні та фізичні переживання та потреби особистості, а також усвідомлена внутрішня чи зовнішня потреба. Наявність мотивації використання іноземної мови стимулює опрацювання навичок мовлення, мислення, і збуджують бажання більше дізнатися та навчитися мислити іноземною мовою. Таким чином, внаслідок формування мотивації задовольняються потреби

особистості у формуванні відповідних навичок та умінь, а також створюються позитивні установки на вивчення іноземної мови.

Разом з формуванням мотивації як основного психологічного чинника під час вивчення іноземної мови майбутніми фахівцями немовних спеціальностей, велике значення має дотримання психологічного комфорту під час організації освітнього процесу. Для цього викладач має:

- створити атмосферу доброзичливості на занятті;
- пояснювати, що робити помилки – це природньо, головне – мати бажання намагатися їх уникнути за рахунок отримання нових знань, умінь та навичок;
- підтримувати студентів;
- організовувати бесіди на теми, що викликають у студентів великий інтерес;
- плануючи заняття, добирати ті вправи та види діяльності, які є цікавими для студентів, а не зводити заняття до читання та перекладу текстів за фахом.

Так, до видів роботи, які викликають у студентів великий інтерес та створюють доброзичливу атмосферу на занятті з одного боку, а з іншого вволікають студентів в активну роботу, є “Round Robin”, “Timed Pair Share”, “Inside-Outside Circle”, “Find Someone Who”, “Pairs Compare”, “Find-the-Fiction” [7, с. 45; 9, с. 105].

Зазначені психологічні аспекти вивчення іноземної мови студентами немовних факультетів нерозривно пов’язані з методикою викладання та стратегією підходу до організації навчально-виховного процесу.

На основі аналізу наукової літератури можна виділити декілька підходів до викладання іноземної мови. А саме сучасна вітчизняна методика традиційно спирається на чотири за-

гальних стратегії навчання, невід’ємною складовою яких є дотримання умов психологічного комфорту та формування мотивації у студентів:

- біхевіористський підхід;
- індуктивно-свідомий підхід;
- пізнавальний підхід;
- інтегрований підхід.

В основі біхевіористського підходу полягає тісна взаємодія «стимулу» та «реакції». Головне завдання навчання полягає у формуванні навичок за допомогою інтенсивного тренування, якість якого безпосередньо пов’язана з психологічно комфортними умовами навчання. Мотивація при цьому має другорядне значення.

Індуктивно-свідомий підхід базується на інтенсивній практичній роботі над численними прикладами, що поступово приводить до оволодіння мовними правилами і мовними діями.

Пізнавальний підхід реалізується в засвоєнні елементів теорії, що досягається як результат роботи над вивченням правил фонетики, граматики, слововживання. При дотриманні зазначеного підходу на першому плані перебуває наявність мотивації до вивчення іноземної мови. Інтегрований підхід реалізується в поєднанні свідомих і підсвідомих компонентів структури навчання [1; 2; 4; 6].

Разом з тим, в останні десятиліття методисти, психологи і педагоги все частіше наголошують на доцільності використання диференційованого підходу до навчання та використання іноземної мови, що, на їхню думку, обумовлюється насамперед існуванням психологічно різних типів особистості. Це, в свою чергу, відповідає особистісному підходу до навчання майбутніх фахівців, який є центральним в системі вищої освіти в наші часи [6, с. 32].

Результативність втілення диференційованого підходу має необхідною умовою виявлення насамперед психологічних факторів вдосконалення методики викладання іноземної мови, яка, за визначенням Г.Е. Веделя, має багато суперечностей та неоднозначних аспектів.

Відповідно до цього на перший план виходить взаємодія різних наукових підходів та напрямів, оскільки методика викладання іноземних мов не існує ізольовано, вона пов'язана з рядом інших наук (філософією, фізіологією, психологією, мовознавством, педагогікою та ін.) та спирається на встановлені ними закономірності. Однак серед наявних проблем багато таких, які методика може вирішити лише спільно з психологією і фізіологією, або ж спираючись на психологічні та фізіологічні закономірності [2, с. 4].

При цьому головним аспектом, який повинен бути завжди на увазі під час вдосконалення методики викладання іноземної мови повинно бути положення, що опанувати іноземну мову передусім значить навчитися мислити цією мовою. Це справедливе твердження передбачає спільний пошук викладачем та студентами засобів подолання психологічних перешкод, які заважають засвоєнню іноземної мови [1, с. 15].

Все вищезазначене висуває домінуюче значення психології в розвитку методики викладання іноземної мови. У наш час в психології накопичений значний теоретичний матеріал, а також встановлені закономірності, які впливають на рівень засвоєння і оволодіння іноземною мовою. В якості прикладу можна навести закономірності, які виділяються Г. Е. Веделем:

- теорія єдності свідомості і діяльності;

- теорія поетапного формування розумових процесів;
- теорія установки;
- концепція відкритого і прихованого способу навчання;
- теорія ступеня інтенсивності стану збудження учнів в процесі навчання;
- концепція внутрішнього мовлення тощо [2, с. 115].

Висновки і перспективи дослідження. Отже, процес навчання використанню іноземної мови є процес взаємодії між викладачем та майбутніми фахівцями, в першу чергу тому що будь-який процес навчання за своєю психологічною природою являє собою спільну діяльність всіх його учасників. Завдання викладача полягає у психологічному управлінні пізнавальною діяльністю майбутніх фахівців, формуванні їх мотивації та спрямування практичної діяльності на формування умінь та навичок використання іноземної мови.

Впровадження та дотримання психологічних чинників у процес навчання дозволить розширити лексичний запас, коло лінгвокраїнознавчих знань, номенклатуру мовних дій, пов'язаних зі спілкуванням з носіями іноземної мови. Необхідно відзначити також той факт, що вдосконалення психологічних факторів процесу навчання іноземної мови в цілому не може не сприяти розвитку і вдосконаленню лінгвістичної, країнознавчої і комунікативної компетенції майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. Артемов В. А. Психология обучения иностранным языкам. М. : Просвещение, 1969. 279 с.
2. Ведель Г. Е. Очерк методики преподавания немецкого языка. Воронеж и Изд-во ун-та, 1976. 218 с.

3. Верещагин Е. М. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. М. : Русский язык, 2003. 1038 с.

4. Есипович К. Б. Управление познавательной деятельностью учащихся при изучении иностранных языков в средней школе. М. : Просвещение, 1988. 190 с.

5. Ковалев А. Г. Личность и ее направленность. *Психология*. 2006. № 3. С.331-366.

6. Ляховицкий М. В. О некоторых базисных категориях методики обучения иностранным языкам. *Общая методика обучения иностранным языкам: Хрестоматия*. М. : Русский язык, 1991. С. 28 – 38.

7. Михеева Н. Ф. Методика преподавания иностранных языков. М. : РУДН, 2010. 76 с.

8. Цимбал С. В. Психологічні засади використання іноземної мови у процесі формування майбутніх спеціалістів. *Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості: Збірник наукових праць*. 2009. Т. 12. № 7. С. 296- 302.

9. Tsymbal S. Overcoming Language Anxiety among the English Language Learners: Psycho-Pedagogical Aspect. *Science and Education*. 2017. № 7. С. 102-106

2. Vedel H. E. (1976) Ocherk metodyky prepodavanyia nemetskoho yazika, Voronezh y Yzd-vo un-ta, 218 s.

3. Vereshchahyn E. M., Kostomarov V. H. (2003) Yazik i kultura: Lynhvostranovedenye v prepodavanyu russkoho yazika kak inostrannoho. 1038 s.

4. Esypovych K. B. (1988) Upravlenye poznavatelnoi deiatel'nostiu uchashchikhsia pry yzuchenii inostrannykh yazikov v srednei shkole, 190 s.

5. Kovalev A. H. (2006) Lychnost i ee napravlennost. *Psykholohyia*, № 3., S.331-366.

6. Liakhovytskyi M. V. (1991) O nekotorykh bazysnykh katehoryiakh metodyky obuchenya inostrannym yazykam. *Obshchaia metodyka obuchenya inostrannim yazykam* M., S. 28 – 38.

7. Mykheeva N. F. (2010) *Metodyka prepodavanyia inostrannykh yazikov*, M. RUDN, 76 s.

8. Tsymbal S. V. (2009) *Psykholohichni zasady vykorystannia inozemnoi movy u protsesi formuvannia maibutnykh spetsialistiv. Aktualni problemy psykholohii: Problemy psykholohii tvorchosti*, T. 12., № 7., S. 296- 302

9. Tsymbal S. (2017) Overcoming Language Anxiety among the English Language Learners: Psycho-Pedagogical Aspect. *Science and Education.*, № 7, S. 102 – 106

References

1. Artemov V. A. (1969) *Psykholohyia obuchenya ynostrannim yazykam.*, M. Prosveshchenye, 279 s

MOTIVATION AS A PSYCHOLOGICAL COMPONENT OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING TO STUDENTS OF NON-LINGUISTIC SPECIALTIES

N.V. Yaremenko

Abstract. *In the modern society, in the era of European integration processes, the status of a foreign language as a subject is changing. Taking into account the increasing interest to a foreign language as a means of communication, the modern methodology focuses on achieving higher results. One of the key elements of the language learning is the motivation of students to study this subject.*

© Яременко Н. В.

HUMANITARIAN STUDIOS: PEDAGOGICS, PSYCHOLOGY, PHILOSOPHY Vol 10(3) 2019

Accordingly, the purpose of the publication is to summarize the constituent elements of motivation while learning English. It has been established that the motivational aspect is crucial for the activation of all psychological processes of intellectual activity: thinking, perception of information, understanding and analyzing of knowledge, learning the material, developing dialogical and monologic speaking. The reasons for students' high motivation to dialogical speaking (communication on various topics, a large number of creative tasks that make the classes interesting) are identified. It has been found that the creation of positive motivation to learn a foreign language is facilitated by the creation of psychological comfort during the organization of the educational process (atmosphere of good will in class, hand-holding to students, conversations on interesting and modern topics). Such activities as Round Robin, Timed Pair Share, Inside-Outside Circle, Find Someone Who, Pairs Compare and Find-the-Fiction are the activities which encourage students to take an active part in classes. Based on the analysis of scientific literature, several approaches to the teaching a foreign language (behavioral, inductive and conscious, cognitive, integrated) can be distinguished. At the heart of behavioral approach is the interaction of "stimulus" and "reaction". According to this approach, the main task of learning is to get skills through intensive training, the quality of which is directly related to psychologically comfortable learning conditions. In this case the motivation is of secondary importance. The integrated application of the approaches mentioned above contributes to the creation of positive motivation, taking into account the level of students' knowledge and their psychological characteristics. Inductive and conscious approach is based on intensive practical work on numerous examples, which gradually leads to the acquisition of rules and linguistic actions. Cognitive approach is implemented via the assimilation of the elements of the theory, which is achieved as a result of studying phonetics, grammar and word-formation rules. Here the foreground is the motivation to study a foreign language. The integrated approach is put into practice by a combination of conscious and subconscious components of the learning structure. However, researchers and educators increasingly emphasize the expediency of using a differentiated approach to learning, which, in their opinion, is conditioned primarily by the existence of psychologically different types of personality. This, in turn, corresponds to a personal approach to the training of professionals-to be, which is the central one to the system of higher education.

Keywords: motivational component, students, English